

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
KOLMEKÜMNE TEISE ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tallinnas

25. mail 2007

Kohalviibijad:	Märt Rask , Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees Tambet Tampuu , Riigikohtu kohtunik Malle Seppik , Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Ago Kutsar , Tartu Ringkonnakohtu esimees Helve Särgava , Harju Maakohtu esimees Donald Kiidjärv , Tartu Maakohtu esimees Kristel Pedassaar , Pärnu Maakohtu kohtunik, asendusliige Merike Toomet , Viru Ringkonnakohtu kohtunik, asendusliige Norman Aas , Riigi peaprokurör Allar Jõks , õiguskantsler Meelis Eerik , Harju Maakohtu kohtunik, Kohtunike Ühingu esimees Ken-Marti Vaher , Riigikogu liige (saabus kell 12.30, lahkus 15.00) Urmas Reinsalu , Riigikogu liige Rein Lang , justiitsminister (saabus kell 12.50) Margus Sarapuu , Justiitsministeeriumi kantsler Kadi Kanarbik , Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse juhataja Timo Ligi , Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Kristel Laurson , Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse referent
Juhatas Protokollis	Märt Rask , Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees Kristel Laurson , Justiitsministeeriumi kohtute osakonna kohtuhaldustalituse referent

Algus kell 12.00

Lõpp kell 15.20

Päevakord:

1. Eelmise istungi protokoll kinnitamine;
2. 2006 aasta kohtute eelarve kasutamise ülevaade;
3. 2008 aasta kohtute eelarve taotlus;
4. Maksekäsu keskuse loomine;
5. Ringkonnakohtute analüüs (Viru ja Tartu ühendamine);
6. Riigikohtu esimehe kõne Riigikogu ees;
7. Järgmise KHN istungi aja määramine

1. Eelmise istungi protokoll kinnitamine

Kinnitamisele esitatakse 01. detsembri 2006 KHN istungi protokoll. KHN liikmetel parandusi ega täiendusi ei ole, protokoll kinnitatakse.

2. 2006 aasta kohtute eelarve kasutamise ülevaade

Sarapuu – saatsime teile kaks tabelit. Kohtute eelarvest kulutati 80 % personali peale, 20 % majandamiskulude peale. Majandamiskuludest omakorda läks 63 % hoonete ülalpidamiskuludeks. Seega võime öelda, et põhikuluartikkel on aju.

2007 aastasse ülekantud summad on üldjoontes juba ära kasutatud. On läinud peaaesjalikult kahele projektile – ennetähtaegselt vabastatavate lisakulu ning maksekäsu laiema kasutusega seotud lisakulud.

Reservis olev raha läks juba varem kohtuametnike palgatõusuks, palku tõsteti tagasiulatuvalt 2006 aasta septembrist. Kohtute personalikulude hulgas on ka kohtunike palkade korrigeerimised. Ministreerium on kulutanud kohtute reservi ka kohtuametnike tsentraalseks koolitamiseks. Oluliselt on kasvanud postikulud – esiteks mõjutavad seda tsiviilkohtumenetluse seadustiku tingimused, teiseks postihinna tõus. Lisaks on kulutatud raha ka tsentraalsele kohtutoimikute ostmisele.

3. 2008 aasta kohtute eelarve taotlus

Sarapuu – 2008 aasta eelarves enam kriminaalhooldajaid kajastatud ei ole, kuna nad eraldatakse kohtutest, nende raha on arvestatud vanglate eelarvesse.

Lisaks on seal märgitud majanduskulud ja RKAS asjad, need kõik on veel eelarveläbirääkimiste ajal läbiräägitavad.

Särgava – kas järgmise aasta eelarves on kohtuametnikel samad palgad, mis 2007 eelarves?

Sarapuu – esitasime siin teile praegu meie positsiooni, me alles läheme selle taotlusega välja. Palju sellest järele jääb, ei oska öelda. Rahandusministeeriumi hinnang on selline, et nii head aastat kui 2007 meil praegu enam ei tule. 2008 jätkuläbirääkimised toimuvad suvel, seal pannakse paika strateegia aastani 2011.

Kiidjärv – jätkuvalt ei ole esimehe abi sisse arvestatud. Teine on kohtunikuabide küsimus – millised on eesmärgid, mis neist saab? Hakkab tekkima kaks eri klassi kohtunikuabisid – ühed, kes töötavad registrites ja teised, kes tegutsevad kohtuniku parema käena.

Sarapuu – kohtunikuabi õiguslik staatus on töökorralduse küsimus. Ametisse nimetamise ja muu osas on nad üks korpus. Täna nende puhul erisusi teha ei saa. Mis puutub nende palkadesse, siis seda teemat õiguskantsleri algatusel arutame veel.

Kui realiseeritakse registreerimise eraldamine kohtutest, tekib küsimus, kuidas neid ametnikke eraldada ja jagada, ka see tuleb üle vaadata.

Särgava – eraldamine ei ole vaidlustatav, kuna osad täidavad praegu peaaegu samu ülesandeid, mida kohtunikudki.

Rask – diferentseerimine keskmiste kaudu sisse viia oli Donaldi mõte. Kohtunikuabi, kes tegeleb õigusemõistmisega ja kohtunikuabi, kes tegeleb registritega. Rahandusministeeriumi jaoks eristamisel väärtust ei ole, see on oluline kohtusüsteemi sisest.

4. Maksekäsu keskuse loomisest

Sarapuu – idee teha Eesti suuruses riigis keskus ühte kohta on alati olnud. Riskantne oli teha aga kahte reformi korraga. Teine argument on see, et kui maksekäsku toetab elektrooniline menetlus, on Eestis mõistlik teha kõik toimingud ühes kohas. Valmisolek on olemas juba varem, aga keskus hakkab realselt tööle 01. aprillist 2008.

Küsimusteks olid ressursid ja asukoht. Asukohavalikul oli eesmärgiks, et see ei oleks Tallinnas. Meie ettepanek on teha see Haapsallu, kuna Tartus on juba raamatupidamiskeskus, Viru piirkonda tuleb Viru vangla, Pärnu maakond on siiani ilma olnud. Haapsalust võiks teha Eesti tsiviilkohtumenetluse pealinna.

Rask – kuidas reageerib menetlus küberrünnakutele?

Sarapuu – kogemus on olemas – äriregister pidas edukalt vastu. Eesti küberründevastase võimekuse suurendamisega tegeleme väga intensiivselt.

Tampuu – kas on olemas ka statistikat? Kui süsteem tööle hakkab, kas ta on siis elujõuline? Osades kohtutes see süsteem ei tööta, asjad seisavad üle aasta.

Ligi – menetlustähtajad pole tõesti nii lühikesed, kui me sooviksime. Praegu tegeletakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatustega, et muuta kättetoimetamine efektiivsemaks ja jõustamised võimalikumaks.

Sarapuu – V. Kõve tegeleb praegu ministeeriumis maksekäsu ja kättetoimetamise küsimustega.

Ligi – enamus potentsiaalsetest maksekäsu asjadest (EMT, inkassod) ei kasutanud eelmisel aastal täielikult seda võimalust ära, aga nüüd on takistused kõrvaldatud ja juba praeguseks on maksekäsumenetlus hagide arvu vähendanud, või siis vähemalt pole hagide hulk suurenenud. Neliviis tuhat asja lahendati ära, kuus-seitse tuhat jäi lahendamata. Lahendamata asjad läksid üle hagimenetlusele. Aasta lõpu jäägi arv ei ole objektiivne, kuna detsembris tuli umbes 3000 maksekäsumenetlust, mida ei jõutud lahendada.

Maksekäsk ei ole rakendunud probleemideta, aga nüüdseks on enamus neist kõrvaldatud.

Tampuu – kuidas hakkab toimuma kättetoimetamine Haapsalust?

Ligi – hakatakse rohkem kasutama rahvastikuregistri andmeid. Lõplikku lahendust veel öelda ei oska.

Toomet – olete märkinud, et menetlemine läheb kiiremini, kuidas te seda aega möödate?

Ligi – praktikas ei ole seda läbi katsetanud. Kohtunikuabil kulub asjadega tegelemiseks vaid just konkreetset allkirjastamise aeg. Ülejäänud töö teeb ära infosüsteem ja abilised. Enne keskuse tööle hakkamist teeme kindlasti teste infosüsteemiga. Kui on vaja rohkem ressursi, siis selle tagame. Meie huvides on see, et maksekäsu keskus tööle hakkaks.

Särgava – analüüsis öeldakse, et Harju Maakohtusse pole vaja kahte kohtunikuabi jätta. Praegu käivad meie neli kohtunikuabi pankrotikoolitusel. Ühe tahame anda varsti spetsialiseerunud kohtuniku juurde. Need neli inimest teavad, et hakkavad õigusemõistmise poolega tegelema. Neile on vaja öelda, et kaks läheb tagasi registritesse. Teie lähenemismurk ei ole soliidne.

Sarapuu – ega koolitus ei jookse mööda külgi maha, see ei ole ajaraiskamine. Koolitame niikuinii teatud varuga ja selle arvestusega, et kohtunikuabide teadmised äriregistri valdkonnas kuuluvad ära niikuinii.

Ligi – kas saab öelda, et täpselt nii palju kohtunikuabisid on vaja, et tegeleda pankroti, eestkoste ja muude selliste asjadega?

Särgava – 75 % pankrotiasjadest on Harju Maakohtus. Me ei saagi praegu kohtunikuabidele lisafunktsioone anda.

Rask – kas me saame kohti luua olemasolevate kohtadena või on neile rohkem kohti tarvis? Kui on tarvis teha analüüse, tuleb KHN selle teema juurde tagasi.

Eerik – lisan veel kaks argumenti. Esiteks – kohtunikuabide pankrotiasjade juurde suunamine – kohtunikuabid tagavad võrdse jagamise. Teiseks – mul on tunne, et meie TsMS seab meile eestkosteasjades uue koormuse. Varem määrati eestkoste tähtajatult, nüüd on tähtaeg kolm aastat. 01. jaanuarist 2009 hakkavad kohtud ummistuma eestkosteasjadega.

Kiidjärv – täiesti tähelepanuta on jäänud see, et kohtumajad on eraldi. Peale Tartu ei saa meie kohtu kohtumajad kohtunikuabidest üldse mingit abi. Siimaani ei ole kohalikke kohtunikuabisid tööle panna, sest ministeerium oli selle vastu. Kohalikud kohtumajad teevad kõike ise. Me ei saa spetsialiseeruda nii, et kõik tuleb Tartu kohtumajja.

Sarapuu – omal ajal anti ressursi sinna, kus seda kõige rohkem vaja oli. Kogu ressurss läks Harjusse. Mujalt tulid kohtunikuabid registrite arvelt. Nende arvelt võtmine on aga piiratud. Me peame arvestama ka teiste kohtu struktuuriüksuste vajadusi. Ma ei toeta ideed panna kogu koormus registrikohtunikuabide õlgadele.

Ligi – eelmisel nädalal olin kohtunik Nemzitsveridzega välismaal, temaga vesteldes tuli välja, et Jõgeva kohtumajas tegeleb kohtunikuabi menetluskulude määramisega.

Pedassaar – meil Saaremaal on kolme peale üks konsultant, samal ajal käime ka Haapsalus asju arutamasa. Üle poole Haapsalu tsiviilasjadest tuleb meile.

Rask – praegu ei ole küsimus koosseisudes, selle teema juurde tuleme tagasi sügisel.

Pedassaar – mida peate Eesti Posti juures silmas? Mis edaspidi muutuma hakkab?

Ligi – silmas on peetud eelkõige linnapiirkondi, kus kohtukordniku kasutamine posti kättetoimetamisel võib olla efektiivsem kui Eesti Posti abil. Eesti Post ei suuda tagada 100 % kättetoimetamist. Kordnikud saavad suuremate kuludeta posti kätte viia. Pole veel küll selge, millises ulatuses neid kasutada saab, kuna regulatsioon pole veel selge. Maapiirkondades ei ole kordnike kasutamine posti kättetoimetamisel mõistlik.

Rask – teen ettepaneku võtta initsiatiiv teadmiseks. Koosseisude ja muude küsimuste juurde tuleme tagasi sügisel istungil.

KHN liikmed on selle ettepanekuga päri.

5. Ringkonnakohtute analüüs (Viru ja Tartu ühendamine)

Rask – probleemi on arutanud ka Riigikohtu üldkogu, millest võtsid osa Tartu Ringkonnakohtu esimees Ago Kutsar ja Viru Ringkonnakohtu esimees Sirje Aitsen. Arutelu kestis kolm tundi. Riigikohtu üldkogu seisukohad on protokollitud, edastame need KHN liikmetele ja Justiitsministeeriumile.

Lang – ringkonnakohtute analüüsi teematikat ja Viru Ringkonnakohtu küsimust ei saa lahus vaadata üldisemast pildist. Tegu on laiema justiitshaldusega. Meil on praegu neli maakohut, see on suurepärane tulemus, soomlased järgivad praegu meie eeskujut. Tegu on üldisema trendiga, mille on põhjendanud infotehnoloogia ja kommunikatsiooni areng.

Läbi on see aeg, kus igaüks istus vangis oma kodukülas, lähemas tulevikus läheme üle kolme vangla süsteemile. Katsume ringkonnakohtute küsimust vaadata laiemas kontekstis, mitte ainult kohtusüsteemi perspektiivist lähtuvalt.

Sarapuu – analüüs on valminud. Analüüsis sisaldub ettepanek ühendada Tartu ja Viru Ringkonnakohtud. Olen käinud seda meie analüüsikeskusega tutvustamas Viru Ringkonnakohtus, Viru Maakohtus, Tartu Ringkonnakohtus, Tallinna Ringkonnakohtus, samuti Kohtunike Ühingu, mis pidas koosolekut õiguskantsleri juures, seega ka õiguskantsler on sellest osa saanud. Lisaks oleme käinud sellega ka Riigikohtus ja eile Ida-Virumaa maavalitsuses, kus viibis ka Jõhvi vallavanem, jõudsime eile ka Lääne-Viru maakonda.

Kogu tagasiside on struktureeritud ja lisatud KHN materjalide juurde.

Oleme välja toonud kolm põhilist eesmärki:

1. koormuste ja praktika ühtlustamine
2. paindlikum ka parem kvaliteet töökorralduses
3. rahaline sääst.

Oleme minevikus vähendanud Viru Ringkonnakohtu kohtunike arvu, seda oleme teinud ka Tartus. Tallinna koormus on 60 % Viru omas kõrgem ja Tartu oma on 30 % Viru omast kõrgem.

Timo töötab praegu välja koormuspunktide meetodikat. Siiani kasutatud meetodika pole võib-olla ideaalne, kuid see on töötav, oleme seda kasutanud varemgi. Sama meetodika oli aluseks ka piirkondade reformile. Hoolimata oma puudustest on meetodika suutnud anda piisavalt alust reformi tegemiseks.

Me ei ole aluseks võtnud Tallinna Ringkonnakohtu koormust, vaid Tartu Ringkonnakohtu koormuse pluss 5 %.

Lõplik kohtade jagamine pannakse paika KHN-s. Viimastel eelarveläbirääkimistel pole ka Tallinna Ringkonnakohtu endale enam kohtunikekohti juurde küsinud, vaid taotlenud kvalifitseeritud personali. Parema töökorralduse osas peame esitama küsimuse, milline on koosseis, millega oleks võimalik oma tööd korraldada.

Olgugi, et Tartu Ringkonnakohtus on kahe kohtuniku võrra suurem kohtunikkond, on seal ka ometi omad probleemid – neil näiteks on kolm kolleegiumi. Kui koosseisust on üks kohtunik pikemaajaliselt ära, tekitab see probleeme koormustes. Kohus peab olema optimaalse suurusega, et töötada efektiivselt ka siis, kui üks kohtunik on pikemalt ära.

Rahaline sääst – muudatus tänaste hindade kohaselt võimaldab säästa ligi kolm miljonit krooni, 2009 aastal oleks see summa suurusjärgu võrra suurem.

Selle raha suurus või väiksus on hinnanguline küsimus. Lisaks on rahaline sääst vaid üks argumentidest, mitte ainuke ja mitte kõige tähtsam.

Alles jäävat ressursi saaks kasutada abipersonali peale. Teise astme kohtu põhieesmärk on kvaliteedi tagamine, esimese astme kohtu vigade parandamine ja kohtupraktika ühtlustamine, teine aste ei pea olema geograafiliselt lähedal.

Regionaalpoliitiliselt on olulisem investeerida infrastruktuuridesse, prokuratuuri, haridusse jne. Teises astmes ei ole vaja regionaalpoliitikat teha. Osasid Viru asju on tartlased juba arutanud. Kas on ka piirkonna eripära, mis takistaks asjade Tartus lahendamist? Sellist eripära ei ole – Tartus asuvad kohtunikud mõistavad kohtuvaidluse pooli.

Kui esimeses astmes on tendents asjade arvu suurenemisele, siis teises astmes on tendents vähenemise poole. Viimase kolme aasta jooksul on vähenenud 9 %, viimase kuue aasta jooksul 18 %. Kui kvaliteedi eesmärgil esimese astme kohtu kvaliteet tõuseb, siis selle arvelt väheneb teise astmesse kaevatavate asjade arv.

Mis puutub staatuse küsimusse, siis Eesti Kohtunike Ühing on meie poolt pakutavat paketti tunnustanud. On võimalus teatud tingimustel kohtunikul varem pensioneeruda, teine võimalus on jätkata Tartu Ringkonnakohtus, kolmas võimalus jätkata Viru Maakohtus. Viimane võimalus aitaks vähendada ka Viru Maakohtu jääki.

Rask – teen ettepaneku, et praegu esitavad KHN liikmed teema kohta küsimusi, seejärel palun iga KHN liikme isiklikku arvamust.

Seppik – mida maavanemad arvasid?

Sarapuu – Ida-Viru rääkis põhiliselt regionaalsest olukorrast, seiskohta ei võtnud. Jõhvi maavanem leidis, et kui on mõistlik otsus, tuleb see ära teha. Lääne-Viru ütles, et nad ei näe probleemi. Üks arvamus oli see, et Tartus ongi parem kui Jõhvis.

Eerik – küsimus seoses Kohtunike Ühingu arvamusega. Oleme nõus maandumisega, aga küsimus reformide pinnalt – eelmist reformi pole veel analüüsitud. Miks tuleks selle küsimusega praegu tegeleda?

Lang – see ei olekski niivõrd reform, kuivõrd korrastusprotsess. Räägime vaid ühe ringkonnakohtu funktsioonide üleviimisest. Suur asi oleks kogu kohtuhalduse arengukava, see oleks õiguspoliitiline.

Sarapuu – me ei saa võtta lähenemist, et senikaua kui arutatakse arengustrateegiat me midagi ei tee. Seni kuni asi veel selge ei ole, on meil niikuinii kohustus asjadega edasi tegeleda.

Oleme ka varem sarnaseid teemasid arutanud. Lõpliku hinnangu saab anda alles viie-kuue aasta pärast. KHN-s oleme vaheanalüüse teinud küll. Me ei saa seda liitmist ootele jätta. Koormused langevad nii, et Viru Ringkonnakohtu koormuse tõttu ei ole meil seda varsti võimalik enam üleval pidada.

Särgava – Viru Ringkonnakohtus halduskolleegiumi ei ole ja haldusasju arutatakse Tartu Ringkonnakohtus. Kas on tulnud inimestelt signaale, et nende õigusi on kitsendatud?

Kutsar – ei ole. Praktiliselt ei ole asja lahendamise kiirusel tähtsust, kus linnas seda arutatakse.

Särgava – vaatamata sellele, et koormus ei ole Viru Ringkonnakohtus suur võrreldes teiste ringkonnakohtute koormusega, on vanu jääke. Kui koormus ei ole suur, siis kuidas on võimalik, et jäägid on lahendamata?

Sarapuu – värskete tsiviilasjade arv piirkonnas on kasvanud oluliselt, aga see ei ole kasvatanud Viru Ringkonnakohtu tsiviilasjade arvu.

Tampuu – millal saab koormuspunktide esialgsed kokkuvõtted?

Ligi – saame kokku sel nädalal ja järgmine kokkusaamine on septembri alguses, kõik saavad oma ajahinnangud. Ega sealt ei maksa oodata ka kõikidele küsimustele vastuseid ja kõikide probleemide lahendust koormuste hindamisel, kuna nüansse on väga palju. Asja lahendamise ajad tulevad teatud üldistustega. Enne kui andmed käes ei ole, ei saa midagi täpset öelda.

Tampuu – praegu on koormuse aluseks võetud asjad, kus kohtunik on eesistuja. Aga tegelikult on koormus ju ka nendes asjades, kus ta on kaasistuja.

Ligi – jah, see on igas ringkonnakohtus sama. Selles mõttes vahet ei tule. Aga iseenesest on see õige märkus.

Sarapuu – koormuse erinevused jäävad samaks.

Pedassaar – Riigikohtu esimehe ettekande esimene lause ütleb, et peab töötama inimese mitte iseenda heaks. Ringkonnakohtu liitmine võib tulla riigile odavam, aga mida võidab inimene, kui ta elab Narvas, Jõhvis, Kohtla-Järvel? Palju inimesele õigusemõistmise kättesaadavus kallimaks muutub?

Sarapuu – osaliselt sõltub see inimesest endast. Ringkonnakohtu eesmärgiks ei ole lähedus vaid kvaliteedi tagamine ja praktika ühtlustamine. Tunnistajate kulud kompenseeritakse ja ega see Viru enam nii väga vaene ei olegi.

Toomet – juttu oli, et tagasiside on listaud materjalidele. Kus need on?

Sarapuu – see on see tabel küsimuste ja vastustega.

Toomet – ma pidasin silmas kõikide nende seisukohti, kelle juures käidi. Tahaks ka tegelikult prokuratuuri ja advokatuuri seisukohti.

Sarapuu – maavalitsuste seisukohti kirjalikult ei ole, kuna käisin seal alles eile. Materjalid saadeti kõigile ette, kes arvamust ei avaldanud, neid me ei sundinud. Pilv ei saatnud ka meili teel oma arvamust. Arvamusi tekib kindlasti ka eelnõu menetlemisel. Kedagi ei saa sundida arvamust avaldama.

Toomet – mind huvitavad staatuse küsimuse piirid. Pakett – kellele mida pakkuda. Kas need on piirid, mida ministeerium peab maksimaalseks?

Sarapuu – tegelikult on küsimus ettepanekutes, mõistlikke variante on mitmeid, me ei ütle, et meie pakutu on ainuke. Mõistlikke variante on mitmeid ja valmisolek nendeks põhineb tagasisidel, mida oleme saanud kohtutelt. Küsimus on selles, kas pensioneerumisvõimalust pakume vaid nendele kohtunikele või kehtib see kõikide kohta. Kas on vaid vanuse ja staažipiirang või on ainult vanusepiirang jne. Ka seda peaks iga sellise kolukorra jaoks sätestama, kuigi me selliseid ei näe praegu rohkem ette.

Tahaksime seda küsimust testida sotsiaalministeeriumiga, kes pensionide eest vastutab. Testiksime erinevaid variante nendega – mida nemad peaksid mõistlikuks ja õiglaseks.

Toomet – kelle ettepanekuid oodatakse? Puudutatud kohtunike omi?

Sarapuu – ootame ettepanekuid kõikidelt.

Kiidjärv – Aivar Pilvega ma rääkisin. Tema ütles samamoodi, et kui on mõistlik otsus, tehke ära. Nendest ei sõltu midagi. See ei ole ametlik seisukoht.

Rask – küsimusi rohkem ei ole, alustame arvamuste esitamisega.

Aas – prokuratuuris oleme seda eelkõige Viru Ringkonnaprokuratuuriga arutanud. Seisukoht on toetav. Loomulikult toob see kaasa kulutuste kasvu, mille kohta oleme arvestusi teinud. Prokuratuuri jaoks on kulude seisukohalt ka teine suur sündmus – Viru Vangla avamine. Vaatamata kulude kasvule toetame seda. Meie arvates on mõistlik, kui Tartu Ringkonnakohtu arusaam õiguskultuurist laieneks ka Virumaale.

Jöks – toetan neid eesmärgi, mida selle juures on välja toodud – kvaliteet, maksumuse alandamine, tähtaegade lühenemine. Ei toeta aga eesmärkide saavutamist pakutud vahenditega. Toodud statistika ei toeta kvaliteedi, kiiruse ja spetsialiseerumise argumente, vähemalt mitte maksumuse, lahenduse kiiruse ja koormuse osas. Tundub natuke kergekäeline teha pikaajalisi otsuseid – ja kohtu

likvideerimine on pikaajaline otsus. Sellist otsust ei saa teha kahe-kolme aasta statistikale tuginedes. Periood selliste järelduste tegemiseks on liiga lühike, seda kinnitab ka küsimuste-vastuste tabelis punktis 15 olev ministeeriumi seisukoht.

Jäi arusaamatuks, miks ei ole Viru Ringkonnakohtu ühendamisel Tartu Ringkonnakohtuga arvesse võetud seda, et kriminaalasjades on koormus neil sama ja ka asjade lahendamise tähtaeg on umbes sama. Ma ei usu, et ainuke probleem on selles, et on nii vähe kohtunikke, peaks analüüsima ka teisi põhjuseid. Milline on piir, millega kaalutakse näiteks Tartu Ringkonnakohtu ühendamist Tallinna Ringkonnakohtuga? Sama asi puudutab ka asjade lahendamise tähtaega, kus on piir?

Spetsialiseerumine on mõistlik põhjendus, aga minu teada üheski ringkonnakohtus kolleegiumisiseselt spetsialiseerumist ei ole ja kas seda hakatakse üldse läbi viima. Seega ka see põhjendus on natuke kunstlik. Spetsialiseerumist saaks teha ka nii, et Viru Ringkonnakohtus on kriminaalkohtunikud, kes arutavad teatud asju.

Jätan regionaalpoliitilise küsimuse käsitlemata. Regionaalpoliitikal on ka märgiline tähendus, kui näiteks mõni riigiasutus viiakse teise piirkonda. Ei ole oluline, kas mõnel elanikul seal sellist vajadust on.

Muudatus kohtute seaduses, mida planeeritakse kohtuniku „pehmeks maandamiseks” teha, on pretsedent. Seda tuleb analüüsida ka sellest vaatenurgast, kas pole tegu võrdse kohtlemise rikkumisega. Iga kord kui hakkame seadust muutma – prokuröridel ja politseinikel jne. Kui võimaldame kohtunikel minna varem pensionile ja see tuleb riigile odavam, siis need pensionid söövad kokkuhoiu ära.

Seega ma ei toeta ettepanekut. Kui põhjendatakse paremini või leitakse teised moodused, siis saaksime edasi rääkida.

Reinsalu – üldjoontes tundub see reform olevat otstarbekohane. Segaseks jääb maakondade järgi kohtualluvus. Lääne-Viru jääb Tartu alla? See peaks minema Tallinna alla.

Kui reformi põhjuseks on koormuste ühtlustamine, oleks loogiline teha Tallinna Ülemkohus ja ülejäänud Eesti Ülemkohus. Kohtualluvus peaks tulema maakondade lõikes. Tõsine arutelu sellel teemal tuleb Riigikohtu põhiseaduslikkuse komisjonis.

Toetan kahte ülemkohut.

Vaher – nimetaksin teostatavat asja muudatuseks, mis on kenasti lahti kirjutatud. See on jätk sellele, mida on juba ammu alustatud. Mulle tundub see mõistlik suund. Õiguskantsleri viimane märkus pretsedentide loomise kohta – kohtuniku staatus on veel läbimõeldav. See vajaks põhjalikumat käsitlust – kuidas vältida liiga suure üksikkaasuse sissekirjutamist.

Kiidjärv – me saime ka eelmisest maakohtu reformist aru, see oli ainuõige viis töökoormuse ühtlustamiseks. Ka teise astme reform on tingitud eelkõige koormuse ühtlustamise küsimusest. Statistika on erinev ja kõvasti Tallinna kahjuks. Ei ole ka saladus, et Viru Ringkonnakohtust on kaua räägitud ükskõik, millise kaaluks teemal. Viru Ringkonnakohtu kohta tunneme, et see kohus on väike, seal ei teki sünergia – mõtte edasiviimist. Rohkem suhtlemist ja edasiviimist on vaja.

Ma lähtun sellest, et eelkõige kohtuniku sotsiaalsed tagatised oleksid kindlad. Viimane asi, mida teha, on kohtuniku koha koondamine. Suund on õige, et selline ühendamine toimub. Minu poolt tuleks kooskõlastus.

Eerik – Kohtunike Ühing on põhistanud oma arvamuse kirjalikule materjalile ja vestlusele hr Sarapuuga. Analüüs on meie arvates nõrk, puudub töökoormuste analüüs, teiseks on analüüsimate maakohtute liitmise reformi tulemused, kolmas probleem on selles, et suured muudatused-reformid tuleks teha koos. Selle otsuse oleks pidanud maakohtute reformiga koos tegema.

Kohtu kättesaadavus piirkonnas kaob.

Toetame ministeeriumi püüdu kohtunikke mitte koondada ja leida muid lahendusi.

Kokkuvõtvalt on Kohtunike Ühingu seisukoht – eeltoodud põhjendustel ei ole liitmine põhjendatud.

Särgava – KHN-s on väga paljudel kordadel olnud probleemiks kohtunike võrdne töökoormus, see on kõige alus. Kõiki muudatusi on alati väga raske mõista ja tean ka kolleegide, kes tulid Põlvast ja Saaremaalt, neile oli meie koormus suur probleem. Aga nüüd on kõik korras.

Küsimus on selles, kas me ei halvenda selle ühendamisega piirkonna elanike olukorda? Kas nad ei pea teise astme õigusi kaugemalt nõutama? Lihtne on öelda, et ärge kaevake, aga inimesel on kaebamiseks õigus. Aga kui kaaluda ka teisi asjaolusid – koormus, kohus jääb väikseks – siis lõppkokkuvõttes kavatsen hääletada konkreetse ettepaneku kooskõlastamise poolt.

Ka minul tekkis tõrge kohtuniku sotsiaalsete tagatiste küsimuses. Kindel on, et kohtuniku sotsiaalsed tagatised tuleb säilitada, aga kui samas võtta Saaremaa kohtuniku meile tuleks – talle oleks ka saanud pakkuda varasemat pensioneerumist.

Pedassaar – kui kohus jääb rahvast kaugele, siis ei mõju see kohtumõistmiste autoriteedile hästi. Rahvas tugineb teenuse kättesaadavusele. Ühinen õiguskantsleri arvamusega – kõiki asju ei ole piisavalt uuritud, kaalutletud. On veel palju, mis vajaks uurimist või põhjendamist.

Tampuu – meie kooskõlastusel mingit juriidilist jõudu ei ole. Aga arvamuse kajastamine on kindlasti oluline.

Mis puutub põhjendusi ja argumente, siis need ei ole väga veenvad. Minule tundub, et Tallinna Ringkonnakohtu koormus on liiga suur. Sarapuu ütles, et seda ei võeta normiks, aga kas Tartu või Viru koormus on suur või väike, ei tea. Kui Viru Ringkonnakohtust võtta ära üks kohtunikukoht, siis jääks Virusse 3+3+1 kolleegiumid. Sellisel juhul oleks meil kaks ringkonnakohtu, mis on liiga väikesed. Kumma me sel juhul likvideerime? Sisetunne ütleb, et probleem on olemas.

Oleks hea, kui ringkonnakohtud oleksid suuremad. Mis puutub odavust või kallidust, siis see on sekundaarne probleem.

Garantiidest rääkides – kohtuniku koht on eluaegne. Kuivõrd see nüüd haakub kohtuniku staatusega või sõltumatusega. Tuleb läbi mõelda, mis need garantiid oleksid. Kui likvideeritakse kohus, aga teise kohtusse ei ole võimalik üle minna, siis säilitada kohtunikele staatus, et nad saaksid vaba koha tekkimisel sinna suunduda, ka ringkonnakohtusse.

Laias laastus on suured kohtud paremad, aga põhjendused ja statistika ei toeta seda praegu. Tsviilasjade suurenemine-vähenedamine on ka küsitav. Sisetunne ütleb, et maksekäsu tõttu võiks tsviilasjade arv väheneda, aga kindel selles olla ei saa.

Esitatud põhjenduste pinnalt ma päris nõus ei ole.

Kutsar – esimese astme reformis olid aluseks analüüsid samadest andmetest.

Leian, et kolm ringkonnakohtu on palju. Kui otsustatakse, et jääb kolm ringkonnakohtu, siis tuleb koormuste ühtlustamiseks midagi muud välja pakkuda. Kaldun selle poole, et kuna alternatiivseid lahendusi pole, on see mõistlik ettepanek.

Kui jäävad praegused kolm kohtu, siis on selge, et kuskilt enam kohti ära võtta ei saa. Kui mõni kohtunik jääb pikemaks ajaks tööst eemale, on olukord kehv. Kriminaalkolleegiumis on meil neli liiget – kui Riigikohus meie otsuse tühistab, on meil vaid üks kriminaalkohtunik, kes saab asja lahendada.

Kirde-Eesti inimene võidab selle, et kui ringkonnakohtunike korpus on suurem, saab ta sealt kvaliteetsema lahendi.

Kaldun selle poole, et tehtud ettepanek on mõistlik, küll aga tuleb lahendada kohtuniku staatuse küsimus. Maksumuse osas ei taha sõna võtta.

Seppik – mina olen nõus õiguskantsleri arvamusega, ei leidnud selles midagi, millele vastu vaielda. Mina ei saa reformi toetada. Kohtuniku sõltumatuse riive ja regionaalpoliitika on minu jaoks olulised märgid, mida on vajalik käsitleda.

Vahe on selles, kas omal ajal oleks jäänud ringkonnakohtu loomata või et see nüüd likvideeritakse.

Mis puutub esimese astme reformi, siis me ei tea, mis selle lõpptulemus on. Meil ju kokkuvõtteid veel ei ole.

Samuti on suur vahe ka selles, kas kaotada kohus või viia ühest kohtust kohtu teise. Kui oli juttu, et sama statistika põhjal oleme teinud kohtunikukohtade ümberjagamise, siis see on olnud tõesti vaid koormuste ühtlustamiseks. Tartu ja Viru ringkonnakohtute vahe on väiksem kui Tallinna ja Viru vahel. See jätab Tallinna üldse teemast välja.

Meie oma kohus ei ole näinud võimalust kolleegiumisiseseks spetsialiseerumiseks. Oleme seda küll põhjalikult arutanud. Oleme leidnud, et meie väikeses riigis, kus kohtud on väikesed, peavad kohtunikud kogu valdkonnast üle käima, tõsist spetsialiseerumist olla ei saa.

Rahale ei saa küsimust taandada, aga see on ka selle reformi juures täiesti teisejärguline. Prokuratuuri kulud ju suurenevad.

Praegu on see ettepanek veel liiga toores.

Toomet – esitan oma kirjalikult ettevalmistatud kõne (lisatud protokoll lõppu).

Viru Ringkonnakohtu seisukoht on selline, et selle analüüsi alusel nii kardinaalseid otsuseid teha ei saa.

Rask – üks aspekt on õigusemõistmise huvid, eesmärgid ja vajadused. Üks võimalus oleks panna kummassegi kõnealusesse kohtusse kolm kohtunikukohta juurde, aga see pole alternatiiv.

Praegu on Tartu Ringkonnakohtus päris hea tööjaotus, aga see on nibin-nabin. Ühe kohtuniku puudumisel läheb asi uppi.

Mis puutub kohtuniku sotsiaalsesse tagatistesse, siis Viru Ringkonnakohtust saaks pensioniõigust kasutada kolm kohtunikku.

Ametikohad on üks asi, konkreetsete inimeste küsimus hoopis teine.

Toetan initsiatiivi, kuid see on protsess, mida tuleb juhtida. Loodan, et muudatuste läbiviimisel toimub samasugune arvamuste avaldamine nagu siiani on olnud. Esimest korda Eesti Vabariigis on käidud sedavõrd aktiivselt oma ettepanekutest erinevates asutustes rääkimas.

Teen ettepaneku panna hääletusele nõusoleku andmine Viru Ringkonnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu ühendamise eelnõule.

Poolt – 7

Vastu 3
Erapooletuid 0

OTSUS: KHN annab nõusoleku kohtute seaduse muutmisele, mis käsitleb Viru Ringkonnakohtu ühendamist Tartu Ringkonnakohtuga.

6. Riigikohtu esimehe kõne Riigikogu ees

Rask – olen lasknud kõne mustandi KHN liikmetele laiali jagada.

Eelmise aasta kõnes oli probleeme, kuna võtsin statistilised andmed *Amicus Curiaest*. Merike Toomet leidis ühe statistikavea, millest ka ettekande jaoks teada andis. Statistiline ime on ka tänavu samasugune. Seega pole mul põhjust olla rahul Justiitsministeeriumi statistika ja selle töötusega. Ma ei saa kätte maksekäsumenetlusest hagimenetluseks üleminevate asjade arvu.

Ma teen Justiitsministeeriumile ettepaneku väga põhjalikult läbi mõelda ja välja töötada selge metoodiline alus kohtustatistika kogumiseks ja töötlemiseks, mis tähendab ka seda, et statistika oleks teiste Euroopa Liidu liikmesriikide statistikaga võrreldav niipalju kui see võimalik on.

Lisaks käsitlen oma kõnes TsMS muudatusi ja arengusuundi. Põhiseaduslikkuse järelevalve osas valisin välja kaks asja – europarlamenti saadikute kandideerimine Riigikogusse ja pärast vande andmise ning Loksa valimiskaebused aastast 2003. Neid on esitatud 20-l korral.

Viimase osana toon välja täiskogus vastu võetud kohtusüsteemi arengusuunad.

Sarapuu – mis puutub statistikasse, siis just täna rääkisime RIKi esindajatega sellest. Kui prokuratuuri vead olid nende vigasest sisestamisest sõltuvad, siis KISi vead on seotud kehvade andmekvaliteediga. Osaliselt kimbutab statistikat ka KOLAst ületoodud andmed, millel on ka andmeterviklikkusega probleeme.

7. Järgmise KHN istungi aja määramine

Järgmine KHN istung toimub tavapärase sügise kahepäevase istungina 27. ja 28. septembril kell 12.00. Täpne koht ja algusaeg selgub septembri alguses.

Märt Rask
Juhataja

Kristel Laurson
Protokollija

25.05.2007 KHN istung

Päevakorra p.4 - Ringkonnakohtute analüüs (Viru ja Tartu ühendamine)

1. KHN päevakorra punkti sõnastuses räägitakse kohtute ühendamisest, minister ütles täna, et tegemist on töö ümberkorraldusega ringkonnakohtutes, see ei väljenda tegelikkust – jutt on Viru RKK likvideerimisest.

2. Arvan, et sellist kohtusüsteemi muudatust, sealhulgas oma tagajärgede osas, pole varem süsteemis olnud. Pretsedent!

3. Viru RKK likvideerimisega seonduvalt on toimunud mitmeid kokkusaamisi ministeeriumi esindajate ja kohtutes (sealhulgas Viru RKK-s) ja nädal tagasi ka Riigikohtus. Siis oli juttu, et Riigikohtu protokoll saadetakse ka KHN-le, kuid tänaseks seda tehtud ei ole.

4. Analüüsi kohta – toodud 3 momenti, mis tingisid ministeeriumi ettepaneku

a. koormuste erinevus

Mis on kohtuniku normaalne koormus? Töögrupp alustas alles tööd.

Ilmselt ole vaja hakata jalgratast leiutama – (CEPEJ) Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindava Komisjoni materjalid (Justiitsministeeriumi kodulehel) ja muud materjalid - Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu arvamused.

Ministeeriumi analüüsi loosung või kinnitus – ei ole tõusu ette näha ! Millel siiski nii kategooriline väide põhineb? Kas on arvestatud näiteks Virumaa majanduse elavnemisega – kas see ei või avaldada mõju näiteks tsiviilvaldkonnas vaidluste suurenemisele? Viru Vangla ehitus?

2007 mais seisuga võrdluses sama ajaga 2006 – asjade arvu suurenemine nii kriminaali kui tsiviili osas (10-20 %, tsiviilis rohkem).

Kunagi ei saa ilmselt olema olukorda, et kõikide allesjäävate kohtute osas oleksid arvud alati võrdsed. Kui mõni asi vähem, või mõni kroon maksumuses erinev, kas hakatakse kohe jälle kohtunike arvu muutma/kohtuid likvideerima?

b. maksumus

Vaieldavad numbrid, ka ministeerium on tunnistanud nende ebaõigsust. Kui 2006 olid ebaõiged numbrid, siis miks võiksid õiged olla varasemad – ka siis ei olnud täiskooresseisu töö! Küsimus ei ole ainult ebaõigetes numbrites kohtunike palgaraha aspektist, vaid meil on kahtlusi (kättesaadavate andmete alusel) ka selles teises arvus, mida analüüsis on nimetatud õigusemõistmisega seotud kuludeks (meilt võetuna kogu kantselei koosseis, mitte ainult õigusemõistmisega seotud).

Tahan edasi öelda, et Viru RKK kohtunikud on olnud häiritud ariklitest ajakirjanduses (kohalik leht Põhjarannik, Päevaleht, Postimees) – selline tunne, nagu oleks kohus/kohtunikud sattunud mingisse valimiskampaaniasse. Ministeeriumi ühepoolne tegevus, vaieldavate arvudega opereerimine, millele kohtul aga ei sobi reageerida samal kombel ajakirjanduse veergudel vaidlusesse astudes.

c. spetsialiseerumise võimalus –

Kas see on üldse tõstatamist vajav probleem? Ei ole sellist kolleegiumide sisest spetsialiseerimist ilmselt ka mitte Tallinnas, kuidas seda siis ette nähakse loodavas väikeses kohtus (näiteks tsiviil – praegu Tartus ja Virus vastavalt 3 ja 4 kohtunikku, uues - 5) ?

5. RKK-te praktika ühtlustamine – kuigi sellest nüüd räägitakse, pole ministeeriumi analüüsis mingit RKK-te praktikat analüüsitud.

6. Kokkuvõid 2,8 milj justiitsministeeriumi eelarve reall – kas on olulised aga muud kulud, mis tegelikult kasvavad – inimeste reaalsed kulud (nii kohtukulude osas, kui nende osas, mida ei hüvitata/välja ei mõisteta), riigi kulud õigusabile (määratud kaitsed), riigi kulud prokuratuuri süsteemile – varem jutt 0,25-0,5 täiendavast kohast, täna juba 1 täiendavast prokuröri kohast (justiitsministeeriumi eelarvest), istungite võimalikud edasilükkamised (ei tule kohtusse kauguse tõttu).

8. Kohtunike/kohtuametnike garantiidest/tagatistest - see on oluline!! Mida suurem muudatus, seda tõsisemad peaksid olema garantiid ja tagatised.

Analüüsis suhteliselt see osa laialivalgub ja ebamäärane. Ka Tartu 5 kohta pole selged (RK-s toimunud arutelul väljaõeldu – otsustab KHN)! Rääkimata muust (ajutised kohad MK-s ?). Kas ainult pension on kindel?!

Võimalikest vabadest kohtadest rääkides on palju juttu olnud tulevikus vabanevatest kohtadest seoses kohtunike pensioniea saabumisega – kas soovitakse sundida kohe pensioniea saabumisel kõiki vastavas eas kohtunikke pensionile minema.

Kellelegi Viru RKK-s tänase päeva seisuga midagi konkreetset pakutud ei ole.

Tähelepanek – KS muutmise eelnõus on ette näha pensioneerumise võimalus nn üldsättes, varem (2002) oli see rakendussättes. Kas sellest võiks teha järelduse, et olukordi, kus kohtunikele antakse võimalus pensioneeruda kohtu likvideerimise, kohtumaja sulgemise, kohtunike arvu vähenemise tõttu on ette näha tulevikus pidevalt sellistel põhjustel pensioneerumise võimaluse andmist ?

Missuguse aluse alla läheksid praegu Viru RKK kohtunikud, seda enam, et kord räägitakse kohtu ühendamisest, täna minister ütles, et tegemist on töö ümberkorraldamisega ? Kas ka pensioni suhtes pole tegelikult midagi kindlat ?

9. Nädal aega tagasi Riigikohtus toimunud üldkogus kõlas kantsleri poolt väljaõeldu, et KHN on seni kõikide kohtuniku kohtade arvu muutmistega nõustunud.

Seega rõhutab ministeerium KHN vastutust !

Kohtunike kohtadega seonduvalt on alates 2002 (KS jõustumises) – s.o. ca 5 aasta jooksul, olnud justiitsministri määrusi kohtunike arvuga seoses 10 tükki, seega keskmiselt 2 korda aastas!!

Missugune on selle tulemus?

Samas need olukorrad on üksikute kohtadega seotud, antud juhul on olukord hoopis teine – kohtu likvideerimine.

10. Virumaast – kas nimetame seda regionaalpoliitiliseks, riigipoliitiliseks või geopoliitiliseks küsimuseks - Virumaal peab olema esindatud riigiasutusi, rohkem kui mujal. Seda mitte näha, tähendab mitte tunda riiki. Siinjuures viide 2007 aprilli sündmustele! 1993 oli see väga oluline, ka praegu ei saa ma Virumaad tundva inimesena öelda, et enam pole see oluline. Antud juhul tuleb seda olukorda käsitleda erinevalt tavapärasest töökohtade küsimusest.

Siinjuures kantsleri poolt täna edastatud Ida-Viru Maavalitsuse seisukohast ringkonnakohtu kaotamisest maakonnas. Minul teadaolev info erineb sellest, mida täna siin öeldi. Olen rääkinud isiklikult inimesega, kes osales kantsleri kokkusaamisel maavalitsuse esindajatega ja temalt saadud info mõte – ei toetata riigiasutuse äraviimist maakonnast!

11. Virumaa teisi spetsiifilisi probleeme, mis mõjutavad asjade läbivaatamise aega –
- õigusteenuste turg äärmiselt niigel – see mõjutab kohtudokumentide ja asjaajamise kvaliteeti, võtab rohkem aega, et viia talutavasse seisundisse, mis võimaldaks kohtuasja sisulist arutamist,
- 90% venekeelsed menetlusosalised.

Viru RKK likvideerimisel ja apellatsioonimenetluse viimisel Jõhvist Tartusse need probleemid kuhugi ei kao – nn „kaasavara“ tuleb kaasa.

Ministeeriumi lootus kiiremale kohtupidamisele küll ilmselt optimistlik – arvudega opereerimine ei taga seda, siin on muud tegurid, mis mõjutavad.

Kiirusest – 2003.a. oli Viru RKK kõige kiirem kohus RKK-te hulgas nii kriminaal- kui tsiviilasjades. Siis polnud polnud ilmselt kiirus vajalik – vähendati kohtunike arvu. Kulud – sellest oli ülal juttu. Kriminaal- ja tsiviilasjade läbivaatamise kiirusega pole ju ka praegu probleeme – endiselt kiireim kohus.

14. Oleme teinud ka sellise sellise ettepaneku – uue ringkonnakohtu asukohaks määrata JÕHVI. Teatavasti on plaanis ehitada Jõhvi uus kohtumaja.

Täna tähelepanu eest!

Eeltoodust tulenevalt on minu arvamus – sellisel kujul ministeeriumi poolt pakutut ei toeta.